

De Friese Watergeuzen

In de Leeuwarder Courant van 30 Maart 1950 schreef een medewerkster een interessant artikel over het grote deel (44 pct.), dat de Friezen hadden bij de verovering in 1572 van de Briel. Zij vraagt naar meerdere berichtjes. Ziehier een bijdrage over de mode, waarnaar de Geuzen in 1572 gekleed waren, aan de hand waarvan een viertal geuzenportretten kunnen worden aangewezen.

In de 16e eeuw kleeadden de Friese aristocraten zich naar de mode van de Saksische hertogen, die van 1497 tot 1523 gezag voerden over de Friezen. Deze fleurige kleurige, bizarre kleding was die van de „Landreiter“, „de Landsknechten“, de Duits-Zwitserse huurlingsoldaten, die vochten voor elke vorst en voor elk devies in West-Europa, die hun goede soldij en buit wou aanbieden.

De kleding was getypeerd door een sterk gespleten buis en pofbroek, waar de geheel anders gekleurde onderkleding fleurig tegen afstak. Hoge hoeden en baretten, met veren getooid en enorm lange tweehands zwaarden en hellebaarden behoorden tot dit costuum.

In de tweede helft van de 16e eeuw stonden de Nederlanden onder in Spanje residerende vorsten en werd hier voor korte tijd de Spaanse mode gevolgd. 't Leeuwarder echtpaar, wiens huwelijk in 1570 afgebeeld is op de muurschilderingen in de Galileër Kerk alhier, was dan ook gekleed naar de Spaanse mode.

Toen de Watergeuzen de verzetsvaan tegen Spanje opstaken, wilden ze een eigen uniform dragen. Ze kozen het toen in onbruik geraakte Landsknechten-costuum en vele Friese Watergeuzen zien wij dan ook in dit costuum gekleed.

Een van de meest typische portretten is dat van Foppe van Camstra, wiens state onder Wirdum stond ten Oosten van de Rijksstraatweg, ongeveer tegenover de Weidumer opweg, tussen het nog bestaande Oenema-State en het gehucht Wijtgaard. Alleen een, deels afgegraven, heuvel wijst nog de vroegere standplaats van Camstra-State aan.

Foppe was geboren in 1530. Zijn portret met het tweehands zwaard en zijn zgn. sprekend wapen: een kam, een ster en een ra(d) toont hem ons dus op 42-jarige leeftijd. Hij was gehuwd met Tieth Ruurdsdochter van Feytsma.

Ook de Groninger watergeus Bartold Entons van Menteda kennen wij in zijn typische geuzen-costuum. Hij landde in 1571 op Ameland en heeft er „naer sijn appetijt getriomfeert.“ Voor de Amelandse bevolking, die zich toen nog met boothaken, swynespeten, hellebaarden en rapieren in de krijg moest verdedigen, zal het triomferen van de Watergeus zeker niet veel goeds hebben betekend.

Door hun kleding kennen wij ook Sieds van Botnia en Thet van Douma als behorende tot de partij der Watergeuzen. Dit bewijst ook het feit, dat zij in 1576 te Emden als ballingen verblijf hielden, waar waarschijnlijk hunne portretten door een andere tot de Geuzenpartij behorende uitgewekene, zijn geschilderd.

Ook Pier van Heemstra van Kimswerd, bekend als Grote Pier, die in de tweede helft van de 15e eeuw de Friese vrijheid trachtte te redden, door zich als zeeschuimer aan te sluiten bij de Geldersen, wordt gewoonlijk voorgesteld als gewapend met een enorm tweehands zwaard, gebruikt bij gevechten op geënterde schepen, wij kennen van hem geen afbeelding, doch zeker

heeft hij geen Saksische dracht gedragen en is 't zelfs twijfelachtig of het grote tweekhands slagzwaard, bewaard in het Friesch Museum, wel van Grote Pier afkomstig kan zijn. Wat zijn kleding betreft, zou ik 't liefst willen vergelijken met die door Skerne wijbe gedragen.

Wie de hier genoemde portretten wil bestuderen en ze daarvoor gemakkelijk in één vertrek naast elkaar wil zien hangen moet naar het Coulonhuis gaan. Hij vindt daar aan de wanden van de Middeleeuwse kamer opgehangen en in de catalogus der Portrettengalerij omschreven en deels afgebeeld: onder no. 40 Skerne wybe van Grovestins, onder no. 48 Foppe van Camstra, onder no. 47 Bartold Entens van Menteda, onder no. 50 Sieds van Botnia, onder no. 51 Thet van Douma; allen in de geuzendracht en onder no. 55 Het Leeuwarder echtpaar van 1570, als Katholiek Spaans gezinden en gekleed naar de Spaanse mode.

Nanne Ottema.

Illustraties:

- no. 40 Skerne wybe van Grovestins [[NO 15032](#)]
- no. 48 Foppe van Camstra [[NO 25106](#)]
- no. 47 Bartold Entens van Menteda [[NO 25107](#)]
- no. 50 Sieds van Botnia [[NO 15027.A](#)]
- no. 51 Thet van Douma [[NO 15027.B](#)]
- no. 55 Het Leeuwarder echtpaar van 1570 [[NO 29596](#)]

Leeuwarder courant : hoofdblad van Friesland
13-04-1950

Huwelijk van Leeuwarder echtpaar, 1570.